

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 347/2025 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen käräjäoikeuksien käsittelyajoista ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden ruuhkautumisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Anette Karlssonin /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 347/2025 vp:

Miten hallitus aikoo turvata tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytykset valtakunnallisesti ja purkaa ruuhkia oikeusturvan yhdenvertaisen toteutumisen varmistamiseksi ja miten hallitus aikoo vastata Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden poikkeuksellisen kuormittuneeseen tilanteeseen, joka on seurausta alueen väestönkasvusta, rakenneuudistuksista ja tilaresurssien riittämättömyydestä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallitus suhtautuu vakavasti tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytysten turvaamiseen. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus varmistaa oikeusjärjestelmän toimijoiden ra-
hoituksen.

Koronapandemia lisäsi 2020 -luvun alussa tuomioistuinten ruuhkia. Resurssilisäysten ohella oikeudenhoitoa voidaan sujuvoittaa huolehtimalla, että prosessioikeudelliset säännökset mahdollistavat sujuvan toiminnan mutta myös nykyteknologia huomioon ottaen. Lainsäädäntövelkaa on kertynyt vuosien varrella ja siksi menettelyjen uudistamistarpeisiin on nähty syytä kiinnittää erityistä huomiota. Hallitusohjelmaan sisältyy useita riita-, rikos ja hakemusprosessien sujuvoittamista koskevia hankkeita, jotka osaltaan edesauttavat oikeusturvan toteutumista ja parantavat tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytyksiä. Tällaisia ovat muun muassa jo voimaan tulleet oikeudenkäymiskaaren muutokset etäyhteyksien käytön edistämisestä yleisissä tuomioistuimissa sekä uudet keinot korkeimman oikeuden ennakkopäätösten saamiseksi.

Parhaillaan eduskunnassa käsiteltävänä on hallituksen esitys pienten riita-asioiden menettelyä koskevaksi lainsäädännöksi. Valmisteilla ovat muun muassa hallituksen esitykset syyteneuvottelun käyttöalan laajentamisesta, sakkomenettelyn uudistamisesta, kirjallisen menettelyn ja poissaolokäsittelyn käyttöalan laajentamisesta. Yhtenä keinona on myös videotallenteiden käytön lisääminen, jota koskevan uudistuksen käyttöönotto tulee Tuomioviraston arvion mukaan tapahtumaan ensi vuonna. Myös oikeusministeriön hallinnonalalla tullaan toimeenpanemaan talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjauksia valtionhallinnon digitalisaation lisäämisestä ja tekoälyn

hyödyntämisestä. Olen kiinnittänyt erityistä huomiota tarpeeseen selvittää tekoälyn hyödyntämisen mahdollisuutta oikeuslaitoksen käännös- ja tulkkaustoiminnoissa. Tässä tarkoituksessa selvitämme kokemuksia esim. Ruotsissa käynnissä olevasta pilottihankkeesta. Nykyaikaiset ICT -toiminnot ovat kokonaisuus, joka tukee kustannustehokasta ja sujuvaa oikeudenhoitoa.

Hallintolainkäytön puolella valmisteilla on etäyhteyksien käytön lisääminen sekä eräitä muutoksia tuomioistuinten kokoonpanoihin. Lisäksi sujuvoittamistyötä tehdään oikeusministeriön asettamassa laajapohjaisessa ”Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen” -työryhmässä (ns. oikeuslaitostyöryhmä).

Tuomioistuinlaitoksen määrärahoja on lisätty määrätietoisesti koko 2020-luvun ajan. Eduskunnan käsittelyssä on hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2026, missä koko tuomioistuinlaitokselle ehdotetaan kohdennettavan määrärahaa yhteensä 378 milj. euroa. Verrattuna vuoden 2019 määrärahasoon lisäykset tuomioistuinlaitoksen toimintaan kasvaisivat siten yhteensä 106 milj. euroon, mikä tarkoittaa lähes 40 prosentin määrärahalisäystä kuluvalle vuosikymmenellä. Tässä nettolisäyksessä on otettu huomioon, että myös oikeusministeriön hallinnonalaan ja tuomioistuinlaitokseen kohdistuu säästötavoitteita osana valtiontalouden yleistä tasapainottamista. Valtion talousarviossa korkeimmilla oikeuksilla on omat budjettimomenttinsa. Muiden tuomioistuinten momenttiin sisältyvät käräjäoikeuksien, hovioikeuksien, hallinto-oikeuksien ja erityistuomioistuinten sekä Tuomioistuinviraston määrärahat.

Tuomioistuinvirasto on itsenäinen virasto, joka on aloittanut toimintansa vuoden 2020 alusta. Sen lakisääteisenä tehtävänä on huolehtia, että tuomioistuimet kykenevät käyttämään tuomiovaltaa laadukkaasti ja että tuomioistuinten hallinto on tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti järjestetty. Valtaosa tuomioistuinlaitoksen menoista on henkilöstömenoja. Tuomioistuinviraston tulee tehdä oikeusministeriölle ehdotus tuomioistuinten toimintamäärärahoista sekä päättää hyväksytyn talousarvion mukaisesti määrärahojen jakamisesta tuomioistuimille. Tuomioistuinvirasto käy syksyllä vuosittain tuomioistuinten kanssa tulosneuvottelut, joissa se päättää tuomioistuinlaitoksen resurssien kohdentamisesta. Tässä otetaan huomioon mm. käytettävissä olevat asiamäärien toteumatiedot sekä ennakoitavissa oleva kehitys esim. henkilöstömäärän mitoituksessa. Kaikkea tulevaa kehitystä ei kuitenkaan aina voida ennakoida. Tuomioistuinlaitoksen strategiassa tavoitteena on oikeusturvan toteutuminen yhtäläisesti koko maassa.

Oikeusministeriö seuraa aktiivisesti tavoitteen toteutumista ja käsittelyaikojen kehitystä. Oikeusministeriössä valmistellaan parhaillaan hallitusohjelman mukaista ja eduskunnan edellyttämää järjestyksessään toista valtioneuvoston selontekoa oikeudenhoidosta, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2026. Siinä tarkastellaan muun muassa käsittelyaikojen ja resurssien kehitystä sekä tehtyjen kehittämistoimenpiteiden vaikutuksia verrattuna edelliseen vuoden 2022 oikeudenhoidon selontekoon.

Väestön ja taloudellisten aktiviteettien keskittyessä pääkaupunkiseudulle sekä riita- että rikosasioissa annettujen ratkaisujen määrät ovat alueella kasvaneet viimeisen kymmenen vuoden aikana enemmän kuin muualla maassa. Poliisi on saanut lisärahoitusta ja tehostaa esitutkinnassa ruuhkautuneiden asioiden selvittämistä. Poliisin toiminnan tehostaminen lisärahoituksen myötä nostaa asioiden määrää kaikissa oikeudenhoidon toimijoissa, mukaan lukien käräjäoikeuksissa. Myös Syyttäjälaitoksessa on purettu ruuhkia. Kaikkien ratkaistujen asioiden työmäärän kasvu on ollut suurinta Itä- ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksissa.

Kansainvälisen ja rajat ylittävän rikollisuuden kasvu on monimutkaistanut oikeustapauksia, mikä osaltaan pidentää käsittelyaikoja. Pääkäsittelyt, joiden kesto on enemmän kuin yksi päivä, ovat juttujen vaativuuden kasvamisen myötä lisääntyneet. Väestönkasvun ja kansainvälisyyden lisääntyminen yhteiskunnassa lisää tuomioistuimissa käytettävien kielten valikoimaa sekä tulkkaukseen käytettävää aikaa ja kustannuksia, erityisesti rikosasioissa. Ruuhkautumiskehityksen kannalta ongelmia tuottavat myös haasteiden tiedoksiantotoiminnan hankaluudet.

Vuonna 2024 määrärahalisäys mahdollisti noin sadan henkilötyövuoden lisäämisen tuomioistuinlaitokseen. Tuomioistuinlaitoksen tilinpäätöskertomuksen mukaan lisäresursseja kohdennettiin tuolloin erityisesti pääkaupunkiseudun käräjäoikeuksiin ja hovioikeuteen. Kohdentamisen oikeasuhtaisuus on tärkeää sekä käsittelyaikojen alentamiseksi että henkilökunnan jaksamisen turvaamiseksi.

Tilaresurssien osalta Senaatti-kiinteistöt rakentaa parhaillaan Vantaalle uutta oikeustaloa, joka koostuu peruskorjattavasta rakennuksesta sekä uudisosasta. Rakennustöiden on määrä valmistua huhtikuussa 2026. Toiminta uusissa tiloissa alkaa heinäkuussa 2026. Uudistettuihin tiloihin tulee Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden lisäksi sijoittumaan myös muita oikeusministeriön hallinnonalan toimijoita. Hankkeen kokonaiskustannukset ovat noin 40 miljoonaa euroa.

Oikeusministeriön ja Tuomioistuinviraston yhteinen työ oikeudenhoidon turvaamiseksi ja oikeuspalvelujen saatavuuden edistämiseksi on jatkuvaa, aktiivista ja päämäärätietoista. Lisäksi oikeudenhoidon sujuvuus edellyttää oikeusministeriön hallinnonalan toimijoilta yhteistyötä, toimivia sisäisiä menettelyitä sekä yhteistä kehittämistä. Osana tätä moninaisin keinoin ja toimenpitein tehtävää työtä olen marraskuussa 2025 tavannut Tuomioistuinviraston ylijohtajan ja pääkaupunkiseudun käräjäoikeuksien laamannit. Tuomioistuinten käsittelyaikojen pysyminen kohtuullisena lisää yhteiskunnallista luottamusta ja vahvistaa sisäisen turvallisuuden perustaa, jonka näen ensiarvoisen tärkeäksi.

Helsingissä 14.11.2025

Oikeusministeri Leena Meri

VN/32400/2025-OM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Meri Leena 913084540

2025-11-14